

LIETUVOS ADMINISTRACINIŲ GINČŲ KOMISIJA

SPRENDIMAS

2025 m. vasario 7 d. Nr. 21RE-
(AG-1/05-2025)
Vilnius

Lietuvos administracinių ginčų komisija (toliau – Komisija), susidedanti iš Komisijos narių Vytauto Kurpuveso (pranešėjas), Ingos Lipnickienės (Komisijos posėdžio pirmininkė) ir Ingos Morkvėnienės,

rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinį ginčą pagal pareiškėjo skundą atsakovui Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybai dėl sprendimo panaikinimo ir įpareigojimo atlikti veiksmus.

Komisija

n u s t a t ė :

Pareiškėjas Komisijos prašo panaikinti Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos (toliau – Tarnyba) 2024 m. gruodžio 19 d. sprendimą (toliau – ir Sprendimas) ir įpareigoti Tarnybą pakeisti antrinę teisinę pagalbą teikiantį advokatą.

Paaiškinio, kad Tarnybos 2023 m. rugpjūčio 9 d. sprendimu buvo suteikta valstybės garantuojama antrinė teisinė pagalba (toliau – ir antrinė teisinė pagalba) ir paskirtas advokatas (toliau – ir Advokatas). Pareiškėjas Tarnybai pateikė prašymą pakeisti advokatą bei išdėstė priežastis. Tačiau Tarnyba skundžiamu Sprendimu pranešė, kad advokatas nėra keičiamas.

Pareiškėjas nebuvo supažindintas su advokato paaiškinimais, pagal kuriuos Tarnyba priėmė Sprendimą. Su advokatu jis toliau bendrauti negali dėl advokato įžūlaus elgesio, kuris aprašytas prašyme. Pareiškėjo manymu, advokatas neatlieka savo pareigos ir neatstovauja geriausių pareiškėjo interesų, o tik siekia kuo greičiau užbaigti antrinės teisinės pagalbos teikimą (b. l. 1).

Tarnyba prašo skundą atmesti kaip nepagrįstą. Paaiškinio, kad pareiškėjas 2023 m. liepos 31 d. kreipėsi į Tarnybą su prašymu suteikti antrinę teisinę pagalbą dėl palikimo priėmimo ir susijusių klausimų išsprendimo. Tarnyba 2023 m. rugpjūčio 9 d. sprendimu (2024 m. liepos 2 d. sprendimu antrinės teisinės pagalbos teikimo galiojimo terminas pratęstas iki 2025 m. gegužės 31 d.) paskyrė advokatą teikti antrinę teisinę pagalbą. Tarnyba 2024 m. lapkričio 15 d. gavo pareiškėjo prašymą pakeisti paskirtą Advokatą kitu advokatu ir 2024 m. lapkričio 19 d. raštu kreipėsi į pareiškėją, prašydama pateikti papildomą informaciją, nurodant, kada ir koku būdu paskutinį kartą bendravo su Advokatu ir patikslinti prašymo aplinkybes. Tarnyba 2024 m. lapkričio 25 d. gavo pareiškėjo prašymą dėl Advokato pakeitimo, nes Advokatas neatstovauja pareiškėjo interesams ir nebendradarbiauja su juo. Atsižvelgdama į tai, Tarnyba 2024 m. lapkričio 27 d. (pakartotinai 2024 m. gruodžio 12 d.) raštu kreipėsi į Advokatą, prašydama pateikti informaciją apie antrinės teisinės pagalbos teikimo eigą, nurodyti, kokius veiksmus atliko atstovaujant pareiškėjo interesams. Tarnyba 2024 m. gruodžio 18 d. gavo Advokato paaiškinimą, kad antrinė teisinė pagalba pareiškėjui yra teikiama. Įvertinusi pareiškėjo prašyme, Advokato paaiškinime išdėstytas aplinkybes, Tarnyba Sprendimu atsisakė pakeisti Advokatą kitu advokatu.

Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo (toliau – Įstatymas) 18 straipsnio 8 dalis reglamentuoja advokato pakeitimo sąlygas: pareiškėjo ar advokato

motyvuotu rašytiniu prašymu, jei nustatomas interesų konfliktas ar kitos aplinkybės, dėl kurių advokatas negali teikti teisinės pagalbos konkrečioje byloje arba jeigu pateikiamas advokato sutikimas atstovauti pareiškėją ir Tarnyba su advokatu sudaro sutartį konkrečioje byloje.

Lietuvos Respublikos advokatų etikos kodekso (toliau – Kodeksas) 11 straipsnyje atskleistas interesų konflikto vengimo principo turinys, įtvirtinant, kad advokatas negali konsultuoti, atstovauti, ginti ar veikti dviejų ar daugiau klientų vardu tuo pačiu klausimu ar toje pačioje byloje, jeigu tų klientų interesai yra priešingi (6 punktas). Jeigu atstovaujant klientams kyla interesų konfliktas ar pavojus, kad bus pažeistas konfidencialumas ar advokato nepriklausomumas, advokatas turi nustoti veikti tų klientų vardu (7 punktas). Šiuo konkrečiu atveju Tarnyba neturi duomenų, kad tarp pareiškėjo ir Advokato yra kilęs interesų konfliktas.

Pagal Įstatymo 18 straipsnio 8 dalį, pagrindas priimti sprendimą dėl advokato pakeitimo kitu gali būti ir kitos (su interesų konfliktu nesusijusios) pareiškėjo arba paties advokato motyvuotame rašytiniame prašyme išdėstytos aplinkybės. Teismų praktikoje laikomasi nuomonės, kad vien tik pareiškėjo subjektyvi nuomonė nesudaro pagrindo tenkinti prašymą pakeisti advokatą kitu. Tokia nuomonė turi būti argumentuota, grindžiama faktais. Kitoks Įstatymo 18 straipsnio 8 dalies normos aiškinimas būtų nesuderinamas su valstybės garantuojamos teisinės pagalbos ekonomiškumo ir draudimo piktnaudžiauti valstybės garantuojama teisine pagalba ir materialiomis bei procesinėmis teisėmis principais (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – LVAT) 2011-10-06 nutartis administracinėje byloje Nr. A-62-3573-11).

Siekiant suteikti realią bei tinkamą teisinę pagalbą bei išvengti galimų negatyvių pasekmių dėl netinkamos pozicijos pasirinkimo, fiziniams asmenims, kuriems tokią teisę užtikrina teisės aktai, padeda advokatai. Advokato paskirtis yra padėti pasirinkti asmeniui tokią teisinę poziciją, kuri maksimaliai sąlygotų atstovaujamo asmens teisių ir teisėtų interesų apgynimą (Įstatymo 2 straipsnio 3 dalis, 2 straipsnio 4 dalis). Tai pasiekama advokatui rengiant procesinius dokumentus, aptariant asmens teisinę poziciją byloje, teikiant konsultacijas, patarimus procesinių dokumentų rengimo, procesinių veiksmų pasirinkimo ir jų realizavimo (atlikimo), įrodymų rinkimo ir jų vertinimo klausimais (LVAT nutartis 2013-02-12 administracinėje byloje Nr. A-556-209-13).

Įstatymo 4 straipsnio 1 punkte įtvirtinta pareiškėjų pareiga bendradarbiauti su antrinę teisinę pagalbą teikiančiu advokatu. Ši bendradarbiavimo pareiga apima įsiklausymą į advokato teikiamą informaciją, būtinumą atsižvelgti į faktą, kad advokatas, būdamas profesionaliu teisininku, žino, kokie procesiniai veiksmai gali būti atlikti bei šių procesinių veiksmų atlikimo pagrįstumą. Taigi, pareiškėjas, vykdydamas Įstatymo 4 straipsnio 1 ir 2 punktuose jam nustatytas pareigas, privalo savo aktyviais veiksmais palaikyti nenutrūkstamą ryšį su paskirtu advokatu, toks ryšys turi pasireikšti konstruktyviu bendravimu, kilusių problemų aptarimu ir jų sprendimo būdų ieškojimu, nuolatiniu abipusiu keitimusi išsamia ir teisinga informacija, susijusia su atstovavimu ir bylos eiga.

Kaip matyti iš Advokato Tarnybai pateikto paaiškinimo, Advokatas, teikdamas pareiškėjui antrinę valstybės garantuojamą teisinę pagalbą bei atstovaudamas jo interesams, atliko eilę antrinės teisinės pagalbos teikimo veiksmų, t. y. susipažino su dokumentais, vyko pas pareiškėją ir jį konsultavo, rengė dokumentus teismui, todėl negalima daryti vienareikšmės išvados, kad Advokatas neatliko savo pareigų ir neatstovavo pareiškėjo interesams. Remiantis Lietuvos teismų informacinės sistemos LITEKO duomenimis, 2024 m. ieškinys buvo pateiktas teismui, byla nagrinėjama, iš teismo nebuvo gauta informacija, kad pareiškėjas atsisako Advokato. Tarnyba, įvertinusi pareiškėjo prašyme ir Advokato paaiškiniame išdėstytus argumentus, nenustatė aplinkybių, kurios būtų pagrindas pakeisti pareiškėjui paskirtą Advokatą kitu, todėl nusprendė nekeisti Advokato (b. l. 16–19).

Skundas atmestinas

Remiantis į bylą pateiktais dokumentais nustatyta, jog Tarnyba 2023 m. rugpjūčio 9 d. sprendimu paskyrė Advokatą teikti antrinę teisinę pagalbą pareiškėjui. Tarnybos 2024 m. liepos 2 d. sprendimu antrinės teisinės pagalbos teikimo terminas pratęstas iki 2025 m. gegužės 31 d. (b. l. 23–24; 29–30).

2024 m. lapkričio 15 d. Tarnyba gavo pareiškėjo prašymą pakeisti paskirtą Advokatą kitu advokatu (b. l. 31–34).

Ginčas byloje kyla dėl Sprendimo, kuriuo Tarnyba, vadovaudamasi Įstatymo 18 straipsnio 8 dalimi bei Įstatymo 3 straipsnyje įtvirtintais valstybės garantuojamos teisinės pagalbos kokybės, efektyvumo ir ekonomiškumo principais, atsisakė pakeisti Advokatą (b. l. 23–25).

Įstatyme nurodyta, kad valstybės garantuojama teisinė pagalba teikiama remiantis, be kitų, šiais principais: valstybės garantuojamos teisinės pagalbos kokybės, efektyvumo ir ekonomiškumo; draudimo piktnaudžiauti valstybės garantuojama teisine pagalba ir materialiosiomis bei procesinėmis teisėmis (Įstatymo 3 straipsnių 3, 4 punktai). Pareiškėjas privalo bendradarbiauti su institucijomis, priimančiomis sprendimus dėl valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimo, taip pat su asmenimis, teikiančiais valstybės garantuojamą teisinę pagalbą (4 straipsnio 1 punktas).

LVAT yra išaiškinęs, kad teisė gauti antrinę teisinę pagalbą nėra absoliuti, prigimtinė ir neribojama. Ją suteikia pati valstybė, savo iniciatyva ir savo nuožiūra, ir tik tokia apimtimi, kokia ji yra pajėgi šią teisę garantuoti. Antrinės teisinės pagalbos instituto paskirtis – suteikti kokybišką, efektyvią ir ekonomiškai pagrįstą teisinę pagalbą, ginant teisėtus interesus tų asmenų, kuriems tokia pagalba būtiniausia (pvz., 2018 m. spalio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-5081-822/2018, 2019 m. sausio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2417-1062/2019).

Įstatymo 18 straipsnyje įtvirtinta, jog Tarnyba, parinkdama advokatą, atsižvelgia į pareiškėjo siūlymą dėl konkretaus advokato paskyrimo, pareiškėjo gyvenamąją vietą, advokato darbo vietą, advokato darbo krūvį ir į kitas antrinės teisinės pagalbos teikimui reikšmingas aplinkybes. Be to, parinkdama advokatą, tarnyba pagal prieinamus duomenis teisingumo ministro nustatyta tvarka, suderinta su Lietuvos advokatūra, įvertina, ar nėra galimo interesų konflikto (5 dalis). Jeigu kartu su prašymu suteikti antrinę teisinę pagalbą buvo gautas šio įstatymo 17 straipsnio 5 dalyje nurodytas sutikimas, priimant sprendimą teikti antrinę teisinę pagalbą pareiškėjo pasirinktas advokatas paskiriamas teikti antrinę teisinę pagalbą konkrečioje byloje. Jeigu su pareiškėjo pasirinktu advokatu teisingumo ministro nustatytomis sąlygomis ir tvarka sutartis konkrečioje byloje nesudaroma, Tarnyba parenka advokatą iš šio įstatymo 17 straipsnio 2 dalyje nurodytų sąrašų (6 dalis). Sprendimas suteikti antrinę teisinę pagalbą yra pavedimas advokatu teikti antrinę teisinę pagalbą ir advokato įgaliojimus patvirtinantis dokumentas (7 dalis). Antrinę teisinę pagalbą visose proceso ikiteisminėse (neteisminėse) ir teisminėse stadijose paprastai teikia vienas (tas pats) advokatas. Tarnybos sprendimu antrinę teisinę pagalbą teikti paskirtas advokatas gali būti pakeistas pareiškėjo arba paties advokato motyvuotu rašytiniu prašymu, jeigu nustatomas interesų konfliktas arba kitos aplinkybės, dėl kurių antrinę teisinę pagalbą teikiantis advokatas negali teikti antrinės teisinės pagalbos konkrečioje byloje. Pareiškėjo rašytiniu prašymu advokatas taip pat gali būti pakeistas, jeigu pateikiamas šio įstatymo 17 straipsnio 5 dalyje nurodytas sutikimas ir Tarnyba su advokatu sudaro sutartį konkrečioje byloje. Be to, advokatas gali būti pakeistas Tarnybos iniciatyva, pasibaigus paskirto advokato sutarčiai dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo ar sustabdžius šios sutarties vykdymą. Advokatas turi nedelsdamas, kai sužinojo ar turėjo sužinoti apie interesų konfliktą arba kitas aplinkybes, dėl kurių negali teikti antrinės teisinės pagalbos konkrečioje byloje, informuoti apie tai Tarnybą. Sprendimą dėl antrinės teisinės pagalbos teikiančio advokato pakeitimo priima Tarnyba (8 dalis). Advokatai privalo bendrauti su pareiškėjais šiems suprantama kalba, o jei tai neįmanoma, turi būti užtikrintas jų bendravimo vertimas (11 dalis).

Taigi Tarnybos jau paskirto advokato pakeitimas galimas pareiškėjo ar advokato motyvuotu rašytiniu prašymu, jei nustatomas interesų konfliktas ar kitos aplinkybės, dėl kurių advokatas negali teikti teisinės pagalbos konkrečioje byloje arba jeigu pateikiamas advokato sutikimas atstovauti pareiškėją ir Tarnyba su advokatu sudaro sutartį konkrečioje byloje. Tokia nuostata įtvirtinta, siekiant užtikrinti advokatų atstovavimo byloje nepetraukiamumo ir valstybės garantuojamos teisinės pagalbos kokybės, efektyvumo ir ekonomiškumo principų tinkamą įgyvendinimą. Advokato pakeitimas, nesant tam pagrįstų pagrindų, pažeidžia minėtus principus, nes naujam advokatu reikėtų iš naujo bendrauti su pareiškėju, susipažinti su pateiktais dokumentais, juos analizuoti iš naujo, parengti procesinius dokumentus teismui ir tai užimtų dar daugiau laiko (žr. LVAT 2015-12-15 nutartį administracinėje byloje Nr. A-4053-556/2015).

Įstatyme neapibrėžta interesų konflikto tarp advokato ir asmens, kuriam ji teikiama, sąvoka, neatskleidžiamas jos turinys. Tuo tarpu, Kodekso 11 straipsnyje nurodyta, kad advokatas negali konsultuoti, atstovauti, ginti ar veikti dviejų ar daugiau klientų vardu tuo pačiu klausimu ar toje pačioje byloje, jeigu tų klientų interesai yra priešingi (6 punktas). Jeigu atstovaujant klientams kyla interesų konfliktas ar pavojus, kad bus pažeistas konfidencialumas ar advokato nepriklausomumas, advokatas turi nustoti veikti tų klientų vardu (7 punktas).

Įstatyme taip pat nepateiktas nei baigtinis, nei pavyzdinis kitų aplinkybių sąrašas, o tai reiškia, jog minėtas klausimas yra vertinamojo pobūdžio ir turi būti sprendžiamas kiekvieną kartą individualiai, atsižvelgiant į susiklosčiusią faktinę situaciją. LVAT praktikoje laikomasi nuomonės, kad vien tik pareiškėjo subjektyvi nuomonė nesudaro pagrindo tenkinti prašymą pakeisti advokatą kitu, tokia nuomonė turi būti argumentuota, grindžiama faktais. Kitoks aiškinimas būtų nesuderinamas su valstybės garantuojamos teisinės pagalbos ekonomiškumo ir draudimo piktnaudžiauti valstybės garantuojama teisine pagalba ir materialiomis bei procesinėmis teisėmis principais (LVAT 2011-10-06 nutartis administracinėje byloje Nr. A-62-3573-11).

Pareiškėjas skunde Komisijai paaiškino, kad priežastys, dėl kurių jis siekė Advokato pakeitimo, buvo nurodytos prašyme Tarnybai.

2024 m. lapkričio 15 d. prašyme Tarnybai pareiškėjas nurodė, jog anksčiau paskirtas advokatas nesusitvarkė su darbu, nieko nepadarė, kad pareiškėjo klausimai būtų išspręsti (b. l. 31–34). Pareiškėjas, atsižvelgdamas į Tarnybos prašymą, papildomai 2024 m. lapkričio 25 d. pateiktame rašte paaiškino, kad Advokato darbas jo netenkina, nes pareiškėjas prastai kalba lietuviškai, tačiau Advokatas nesupažindino su dokumentais, nepaaiškino kokius dokumentus pareiškėjas turi pateikti. Advokatas parengė taikos sutartį, nors ši sutartis pareiškėjui nepalanki. Pareiškėjo nuomone, sutartis yra nepagrįsta, nes kita šalis nedalyvavo teismo posėdyje, todėl pareiškėjas neturėjo galimybės su ja pasikalbėti. Kai pareiškėjas paprašė atsiimti pateiktą taikos sutartį, Advokatas ėmė šaukti, bendravo nepagarbiai ir privertė pasirašyti dokumentą, kad pareiškėjas neturi jokių pretenzijų; jis nurodė, ką pareiškėjas turėtų rašyti; dokumento rašyti nenorėjo, bet buvo priverstas, nes panaudotas psichologinis spaudimas. Advokato darbą pareiškėjas vertina kaip netinkamą, nes atrodė, kad jis labiau siekė kuo greičiau užbaigti procesą ir atsikratyti pareiškėjo, o ne dirbti dėl jo interesų. Advokatas byloje ginčijosi tik dėl namo, tačiau apie žemę byloje jokios kalbos kažkodėl nebuvo (b. l. 43).

Tarnyba paaiškinimus paprašė pateikti ir Advokato, kuris paaiškino, kad pareiškėjo nusiskundimai nepagrįsti. Jis po (*duomenys neskelbtini*) pradėjo ieškoti būdų įgyvendinti savo kaip įpėdinio teises į (*duomenys neskelbtini*) palikimą, kai visas turtas yra jau faktiškai seniai paveldėtas ir valdomas (*duomenys neskelbtini*). Pradžioje Advokatas norėjo teikti pranešimą dėl pagalbos nutraukimo kaip neperspektyvios dėl akivaizdžiai suėjusios ieškinio senaties, tačiau pagailo kliento (*duomenys neskelbtini*). Pabandžius nustatyti teisme juridinį faktą, kad pareiškėjas priėmė jam priklausančią palikimo dalį pradėdamas ją faktiškai valdyti, nepavyko, nes paveldėtojai (*duomenys neskelbtini*) paprieštaravo (iškėlė ginčą dėl teisės). Perėjus į ginčo teiseną, vesdamas derybas su atsakovais, Advokatas įkalbėjo (*duomenys neskelbtini*) perleisti šiam priklausančias (*duomenys neskelbtini*) dalis pareiškėjui. Derybos buvo ilgos. Su kitais bylininkais ginčas teisme tęsiamas (*duomenys neskelbtini*). Advokato manymu, pareiškėjas pilnai nesupranta realiai galimų ginčo pasekmių. Jis žinojo apie (*duomenys neskelbtini*), bet įstatymo numatyta tvarka nesikreipė dėl palikimo priėmimo po (*duomenys neskelbtini*). Taip pat Advokatui nepateikė ir jokių įrodymų dėl senaties termino atnaujinimo, todėl šiai dienai ginčo perspektyva – liūdna (b. l. 50–51).

Komisijos vertinimu, tiek pareiškėjo, tiek Advokato raštuose nėra nurodyta aplinkybių dėl galimo interesų konflikto. Kaip nurodė Tarnyba, ji neturi duomenų, kad tarp pareiškėjo ir Advokato yra kilęs interesų konfliktas. Pareiškėjo Tarnybai nurodytos aplinkybės yra iš esmės subjektyvaus pobūdžio, jam reiškiant nepasitenkinimą netinkamu atstovavimu, nors pareiškėjas nėra profesionalus teisininkas ir pakankamai teisinių žinių neturi, dėl ko ir kreipėsi dėl teisinės pagalbos skyrimo į Tarnybą. Tuo tarpu Advokato rašte Tarnybai išsamiai paaiškinta, kad bendravimas su pareiškėju yra apsunkintas, kad pareiškėjas nepateikė Advokatui jokių įrodymų dėl ieškinio senaties termino atnaujinimo. Be to, kaip paaiškino Tarnyba, remiantis Lietuvos teismų informacinės sistemos

LITEKO duomenimis, ji papildomai nustatė, kad 2024 m. ieškinys buvo pateiktas teismui, byla nagrinėjama, o iš teismo taip pat nebuvo gauta informacija, kad pareiškėjas atsisako Advokato.

Tarnyba neprivalo besąlygiškai tenkinti gautų prašymų dėl advokato pakeitimo, šiam veiksmui atlikti (sprendimui priimti) turi būti nustatytos svarbios priežastys, kurių Tarnyba šiuo atveju nenustatė (jos nebuvo nurodytos nei pareiškėjo, nei advokato). Komisija pritaria Tarnybos pozicijai, kad nenustačius objektyvių aplinkybių, kurioms esant paskirtas advokatas turėtų būti pakeistas kitu advokatu, perkelti šį pavedimą kitam advokatui būtų ne tik kad neteisinga, bet ir neefektyvu bei neekonomiška, kadangi naujai paskirtas advokatas taip pat turėtų iš naujo susipažinti su bylos medžiaga, dokumentais, juos išanalizuoti, aptarti poziciją. Darytina išvada, kad įvertinusi pareiškėjo prašyme ir Advokato paaiškinime išdėstytus argumentus bei nenustačiusi aplinkybių, kurios būtų pagrindu pakeisti pareiškėjui paskirtą Advokatą kitu, vadovaudamasi efektyvumo ir ekonomiškumo principu, Tarnyba pagrįstai Sprendimu nusprendė pareiškėjo prašymo dėl Advokato pakeitimo netenkinti. Atitinkamai Komisija neturi pagrindo tenkinti pareiškėjo skundo reikalavimų dėl Sprendimo panaikinimo ir įpareigojimo pakeisti Advokatą. Skundas atmestinas.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymo 20 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 22 straipsnio 1 dalimi, Komisija

n u s p r e n d ž i a :

Pareiškėjo skundą atmesti kaip nepagrįstą.

Sprendimą per vieną mėnesį nuo sprendimo priėmimo bylos šalys turi teisę apskųsti Regionų administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Posėdžio pirmininkė

Inga Lipnickienė

Komisijos nariai

Vytautas Kurpuvesas

Inga Morkvėnienė